
MUZEUL DE ASTRONOMIE ȘI ȘTIINȚE CONEXE DIN RIO DE JANEIRO – ÎNTRE ȘTIINȚĂ ȘI PUBLIC

Lucia Marinescu-Tonu

Muzeul de Astronomie și Științe Conexă din Rio de Janeiro (MAST), deschis pentru public în anul 1985, se numără printre cele mai populare instituții de profil din Brazilia. Este un conservator al memoriei științei și tehnologiei braziliene. Expozițiile, organizate de MAST, constituie un dialog dintre astronomie, istorie, filosofie și știință – transpuse într-un mediu muzeal prin diverse mijloace muzeotehnice. Actualmente muzeul se află în subordinea Ministerului Științei, Tehnologiei și Inovării și își axează activitatea în trei direcții prioritare: Istoria Științei, Muzeologie și Patrimoniul, Educație și Știință (MAST 2013). Este o instituție cultural-științifică, care prin înseși elementele sale, are un dublu caracter: științific și educațional (fig. 1).

MAST este de fapt urmașul și beneficiarul patrimoniului fostului Observator Național al Braziliei.

În Brazilia, observații astronomice rudimentare s-au efectuat încă de la începutul sec. al XIX-lea, însă abia la 15 octombrie 1827, împăratul Dom Pedro I al Braziliei (1822-1831), a decretat înființarea unui observator astronomic. Activitatea observatorului era axată pe efectuarea observațiilor și cercetărilor astronomice și meteorologice.

În anul 1846 observatorul a primit titlul oficial *Observatorul Imperial din Rio de Janeiro*. În cadrul acestuia au fost deschise cursuri de astronomie pentru studenții Școlii Militare și ai Academiei Navale din Rio de Janeiro. Tot în această perioadă observatorul inaugurează prima revistă de astronomie din țară, *Efemérides Astronômicas*.

După războiul din Paraguay, din 1870, împăratul Dom Pedro II (1831-1889), un pasionat de astronomie, îl numește în funcția de director al observatorului pe astronomul francez Emanuel Liais. Acesta face tot posibilul pentru a achiziționa cele mai moderne instrumente ale vremii și contribuie la deschiderea științifică a observatorului către Europa, prin publicarea *Analelor Ob-*

Fig. 1. Clădirea istorică a Observatorului Național de Astronomie din Rio de Janeiro, inaugurat în 1920 (foto de autor).

servatorului Imperial din Rio de Janeiro, în limbile portugheză și franceză. Liais a fost succedat de colaboratorul său principal, inginerul belgian Luiz Cruls, care a avut o influență hotărâtoare în destinul observatorului. Sub conducerea lui s-au produs importante modernizări ale abordării cercetărilor, au fost întreprinse o serie de expediții științifice: campania de observare a tranzitului lui Venus peste discul solar la Punta Arenas (1882), expediția din Platoul Central Brazilian pentru a determina cursul râului Javari (1890) etc.

Datorită activității sale, în 1887, Observatorul a fost invitat să participe la un eveniment științific internațional major, *Carte du Ciel*, organizat de Franța. Pentru a putea participa la acest proiect Observatorul a achiziționat o lunetă ecuatorială și alte instrumente astronomice de importanță majoră, dar conjunctura politică din țară a împiedicat participarea Braziliei la evenimentul dat.

După lovitură de stat din 15 noiembrie 1889, Imperiul Brazilian s-a transformat în Republica Statelor Unite ale Braziliei, iar Observatorul Imperial a fost redenumit Observatorul din Rio de Janeiro, și apoi, în 1909, în Observatorul Național, denumire pe care o poartă și astăzi.

Despre existența unui observator național în Brazilia scrie și Victor Anesin, fondatorul primei societăți astronomice românești, în unul din numerele revistei de astronomie *Orion*: „Pe planeta noastră sunt 470 de localități unde se fac serioase observațiuni astronomice și anume:

Europa: în Germania, 51; Austro-Ungaria, 28; Belgia, 6; Insulele britanice, 97; Bulgaria, 1; Danemarca, 4; Spania, 8; Franța, 39; Grecia, 2; Italia, 21; Norvegia, 3; Olanda, 10, Portugalia, 4; România, 1 (Observatorul de la Pisc); Rusia, 19; Serbia, 1; Suedia, 4; Elveția, 6.

Asia: China, 3; India, 9; Indochina, 1; Japonia, 2; Filipinele, 1; Asia rusă, 2.

Africa: în 11 localități

America: Argentina, 3; Brazilia, 1; Canada, 8; Chili, 2; Columbia, 1; Ecuador, 1; Statele Unite, 105; Haiti, 1; Mexic, 3; Peru, 2; San Salvador, 1; Venezuela, 1; Oceania cu 15 localități” (Anesin 1908, 176).

Din cauza poziționării geografice nefavorabile a observatorului, în anul 1913 s-a hotărât reconstruirea unui nou complex arhitectural pentru acest obiectiv.

Clădirea în care urma să se formeze Observatorul, a constituit o problemă deosebită. Era nevoie ca spațiul să fie suficient de mare pentru a permite dezvoltarea ulterioară a observatorului și realizarea unei împrejurimi de vegetație pentru condiționarea aerului. De asemenea, zona trebuia să fie ferită de fumul de la fabrici și uzine care alterează vizibilitatea și atacă argintul oglinzilor telescoapelor, și să fie destul de departe de principalele artere de circulație. Terenul trebuia să fie în sudul orașului, astfel încât luminile să fie în nord, direcție în care se fac rareori observații. S-a hotărât că colina San Gennaro din Rio de Janeiro este potrivită ca așezare, împrejurime și natura solului.

Lucrările de construcție la noul complex arhitectural au durat șapte ani (1913-1920) și au fost dirijate de arhitectul Mario de Souza. Clădirea a fost construită în stil eclectic după modelul Observatorului din Paris. Activitatea propriu-zisă a observatorului începe un an mai târziu, în 1921. Pe lângă edificiul central au fost construite pavilioane pentru observație și terase pentru instrumentele astronomice din dotarea observatorului.

Direcțiile de cercetare, la acea perioadă, a instituției includeau studiul spectroscopic al corpurilor cerești precum planete, stele, nebuloase și galaxii (Chegas 1996, 67).

Cu toate că de-a lungul timpului au fost de înlăturat multe dificultăți și obstacole Observatorul Național din Rio de Janeiro este o instituție activă până în prezent și se află pe același loc istoric.

În anul 1985, în scopul cercetării, restaurării, conservării și promovării patrimoniului științific al Braziliei, Consiliul Național pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică propune proiectul de muzeificare al observatorului și a instrumentelor din dotarea acestuia. Ideal era să se utilizeze edificiul central ca sediu administrativ și, în același timp, să se folosească spațiul pentru proiecte dinamice și contemporane, iar pavilioanele cu instrumente optice să fie lansate în circuitul științific și public. Treptat s-a materializat ideea acestei instituții muzeale. Proiectul începe să se concretizeze, mai ales datorită avizării lui de către Oscar Niemeyer, Carlos Chagas Filho, Sergio Bernardes, Simon Mathias, Carlos Drummond de Andrade, Mario Schenberg, José Reis, Jayme Tiomno, Jacques Danon, José Leite Lopes, Mauricio Peixoto Mattos, Clodowaldo Pavan, Pinguelli Luiz Rosa. Astfel, a fost creat Muzeul de Astronomie și Științe Conexe din Rio de Janeiro (MAST).

Muzeul să prezintă ca un traseu al cercetării și descoperirii fenomenelor cerești. Pornind de la ideea că Cerul este un patrimoniu comun al tuturor, parte a mediului perceput de către umanitate, care a avut întotdeauna interesul de a-l observa și interpreta, încercând să cunoască și să înțeleagă legile care guvernează Universul, muzeul oferă publicului baza științifică pentru percepția culturală și tradițională asupra cerului și încurajează cercetarea științifică în acest domeniu (Crișan 2010, 116).

Complexul muzeal MAST se întinde pe aproximativ 44 mii metri pătrați, este străbătut de alei de-a lungul cărora se găsesc peste șaisprezece clădiri. Inventarul pieselor cuprinse în muzeu se ridică la 3000. Muzeul, din anul 1984, este înscris în lista monumentelor istorice ale Institutului Patrimoniului istoric și artistic al Braziliei (INEPAC).

Expoziția permanentă a muzeului, cu titlul generic *Între Cer și Pământ*, este situată în clădirea istorică a observatorului (fig. 1). Circuitul expo-

zițional debutează cu o sală de plan circular, care corespunde unei cupole uriașe, amintind cerul înstelat. Exponatele sunt etalate în vitrine curbe, sinuoase, ori cele mai simple circulare. Traseul expozițional, asigurat „în labirint”, este ghidat de indicatoare tematice. Expoziția valorifică una din cele mai importante colecții tehnice din America de Sud, divizată pe compartimente: astronomie, topografie, geodezie, geofizica, meteorologie, metrologie, măsurări optice, electricitate etc. Majoritatea instrumentelor au fost folosite pentru cercetări de importanță majoră pentru țară, cum ar fi difuzarea și determinarea timpului oficial în Brazilia, prognozarea vremii, fenomenelor astronomice, delimitarea granițelor braziliene, cartografierea magnetice de sol, și altele. Cele mai multe dintre aceste instrumente datează cu secolul al XIX-lea.

Vitrinele din expozițiile de bază sunt punctate cu ample texte explicative asupra momentelor istorice, fenomenelor astronomice și a obiectelor expuse. Muzeul propune vizitatorului să-și îmbogățească bagajul de cunoștințe folosind monitoarele din fața vitrinelor parietale pe care poate găsi aceleași obiecte cu noi detalii privind proveniența, datarea, locul achiziției și persoana care a făcut-o. Se oferă și posibilitatea de a analiza piesa pe fragmente, prin mărirea electronică a imaginilor. Pentru specialiști „*Depozitele deschise*” ale muzeului stau oricând la dispoziție, cu materialul documentar necesar.

La parter există o sală de proiecție, foarte intimă, pentru grupuri de până la 30 de persoane ce se pot așeza pe băncuțe hexagonale. Sala e dotată cu echipament performant de proiecție multi-media și are o acustică perfectă.

Expozițiile temporare situate la etaj completează discursul tematic al expoziției permanente.

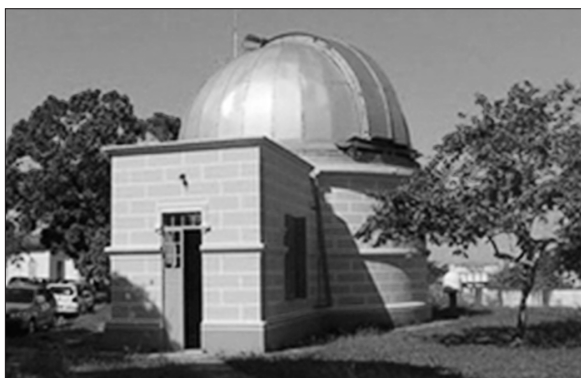

Fig. 2. Pavilionul cu luneta ecuatorială (sursa: www.mast.br).

Traseul expozițional continuă cu opt pavilioane cu instrumente optice conservate *in situ* ce servesc la reconstituirea unei imagini de ansamblu asupra modului în care a activat Observatorul Național din Rio de Janeiro la începutul sec. XX.

1. Pavilionul cu luneta ecuatorială

Luneta ecuatorială cu diametrul de 21 cm a fost comandată de împăratul Dom Pedro II în anul 1888, firmei Gautier & Henri. Luneta a fost instalată în 1896. Ulterior, în anul 1916, pentru această lunetă, a fost construit un pavilion cu cupolă (fig. 2).

2. Pavilionul cu luneta ecuatorială

Luneta ecuatorială cu diametrul de 32 cm a fost achiziționată în anul 1896. Pavilionul cu cupolă pentru lunetă a fost construit în 1915 de Carl Zeiss (Germania) (fig. 3).

3. Pavilionul cu luneta meridiană Bamberg

Luneta meridiană Bamberg a fost comandată inginerului Carl Bamberg (Germania). Pavilionul pentru lunetă a fost construit în anul 1915, din lemn, de Carl Zeiss (Germania). Luneta era utilizată pentru determinarea orei locale (fig. 4).

Fig. 3. Pavilionul cu luneta ecuatorială (sursa: www.mast.br).

Fig. 4. Pavilionul cu luneta meridiană Bamberg (sursa: www.mast.br).

Fig. 5. Pavilionul cu luneta meridiană Askania
(sursa: www.mast.br).

Fig. 7. Pavilionul cu heliograf
(sursa: www.mast.br).

Fig. 6. Pavilionul cu luneta meridiană Zenital
(sursa: www.mast.br).

Fig. 8. Pavilionul cu Cercul meridian Guatier
(sursa: www.mast.br).

4. Pavilionul cu luneta meridiană Askania

Luneta meridiană Askania cu diametrul de 7 cm a fost achiziționată în anul 1915. Pavilionul pentru lunetă a fost construit în același an (fig. 5).

5. Pavilionul cu luneta meridiană Zenital

Luneta meridiană Zenital a fost instalată în anul 1917. Pavilionul pentru lunetă a fost construit în același an, cu pereți dubli, cu obloane din lemn pentru menținerea stabilă a temperaturii (fig. 6).

6. Pavilionul cu heliograf

Heliograful a fost achiziționat în anul 1911. Pavilionul pentru heliograf a fost construit din metal în anul 1917 (fig. 7).

7. Pavilionul cu Cercul meridian Guatier

Cercul meridian Guatier a fost construit în 1891, de renumitul inginer francez Paul Ferdinand Gautier. Pavilionul cu cupolă pentru el a fost comandat firmei germane Carl Zeiss, în 1913 (fig. 8).

În pavilioane vizitatorii pot efectua observații astronomice și meteorologice, atât cu ajutorul instrumentelor istorice, cât și a celor de ultimă generație. În fiecare zi de joi sunt organizate prezentări de filme în cupolă, după care vizitatorii pot să urmărească, prin telescop „spectacolul” Universului. Tot aici sunt organizate expoziții temporare tematice care vin să completeze discursul expozițional. Un interes sporit pentru public au prezentat expozițiile: *Fotografia între știință și artă*, *Fazele Timpului*, *Restaurarea Cercului meridian Gautier* etc.

Am remarcat inovația și creativitatea expozițiilor, entuziasmul și profesionalismul ghidajelor, asistate de o platformă audio-video de proiecție.

Vizitând Muzeul de Astronomie și Științe Conexe din Rio de Janeiro am constatat similarități, dar și diferențe de abordare atât în planul organizării muzeului, cât și în ceea ce privește activitățile cu publicul.

Activitatea muzeului se desfășoară în cadrul unor departamente distincte, grupate pe activități specifice.

Departamentul Istoria Științei este responsabil de cercetarea fundamentală a colecțiilor, de diseminarea informațiilor despre istoria științei, a rezultatelor științifice, de popularizarea științei. Echipa de cercetare reunește cercetători angajați cu pregătire academică în diferite domenii, dar colaborează și cu mulți cercetători din afara instituției. În scopul promovării cercetării în domeniul științei, dar și a rezultatelor activității științifice a muzeului, MAST publică o serie de reviste de profil – ARQVIVO, revista *Museologia e Patrimônio*, revista *Sociedade Brasileira de História da Ciência*; culegeri și monografii – *Cultura Material e Patrimônio de Ciência e Tecnologia*, *Museologia*, *Patrimônio*, *Interculturalidade: museu inclusivos, desenvolvimento e dialogo intercultural*, *MAST colloquia* etc.

Departamentul Muzeologie este responsabil de cercetarea aplicativă, organizarea expozițiilor, a manifestărilor științifice, editarea cataloagelor de colecție, realizarea ghidajelor virtuale, a reportajelor care au ca finalitate obiectivă sporirea vizibilității activității desfășurate în muzeu. Este de remarcat faptul că majoritatea cercetătorilor, de la toate departamentele, sunt antrenați în activități didactice. MAST a realizat o colaborare specială cu instituțiile de învățământ din Brazilia pentru realizarea unor programe teoretice și practice de pregătire și specializare a studenților în muzeologie, sociologie, astronomie etc.

Din anul 2007, MAST, în colaborare cu Universitatea Federală din Rio de Janeiro (UNIRIO) oferă burse de masterat și din 2012, de doctorat în muzeologie. Absolvenții și studenții pot aplica pentru burse în domeniu oferite de Programul de Inițiere Științifică.

Muzeul organizează anual cursuri de pregătire continuă a specialiștilor din domeniul muzeologiei, conservării și restaurării.

Departamentul Educație în Știință, coordonat de Eugenio Reis Neto, care a fost și coordonatorul stagiului nostru de cercetare, își concentrează activitățile de cercetare în domeniul educației în știință într-un spațiu non-formal, elaborează programul de educație muzeală: obiective de referință, teme, activități educaționale; realizează

pliante de promovare a programelor educaționale desfășurate în cadrul MAST.

În scopul fluidizării activității în relația cu publicul colaboratorii departamentului organizează diverse programe educaționale precum ciclul de prelegeri astronomice; ateliere mobile de astronomie organizate anual pe plajă (*Atelierul Museu vai as psraia*) și în instituții de învățământ; clubul micului astronom care inițiază micuții în trei domenii: astronomie, etnoastronomie și arheoastronomia; evenimentul nocturn al descoperirii constelațiilor; simulări video ale fenomenelor cerești și video-proiecții a unor filme documentare edificatoare care îi transpun pe vizitatori într-o altă dimensiune, cea a timpului și spațiului. Publicul țintă a programelor sunt grupurile școlare. Cea mai mare parte a acestor activități sunt dirijate de angajații permanenți, fiind completată de angajați temporari (stagiari, masteranzi și doctoranzi). Se lucrează cu grupuri mici de copii, aceștia fiind implicați în activități de învățare (despre sistemul solar, constelații etc.). Dacă adăugăm la toate acestea și oferta de „petrecere astronomică pe plajă”, cu observații astronomice, concursuri și premii, concerte, lansări de carte, conferințe putem cu certitudine afirma că toate acestea constituie ingredientele necesare pentru a concura cu cele mai moderne muzee de specialitate din lume.

Un segment important, în activitatea acestui departament, îl constituie publicațiile de promovare și popularizare a științei și a patrimoniului muzeal. În scopul aducerii patrimoniului muzeal în atenția copiilor și a cadrelor didactice departamentul a publicat *Manualul de astronomie pentru copii* elaborat de Cintia Ialles, Maura Iamazio da Silveira, Rundsthen V. de Nader „Olhai pro ceu, olhai pro chao” (Ialles 2013). Lucrarea este foarte bine elaborată și structurată, cuprinde patru capitole și anume: Astronomia, Etnoastronomia, Arqueologia și Arqueoastronomia. Are un limbaj clar, cursiv și comprehensibil pentru copii, cu numeroase imagini, exemplificări și teme care fac din acest manual opțional un reper și pentru alte lucrări similare. Cataloagele expozițiilor „Olhar o ceu, medir a Terra” (Gesteira 2013), „Luis Cruls”, „Imagem do Progresso” de Heloisa Meireles Gesteira, Maria Esther Alvarez Valente și Momena de Rezende Vergara oferă publicului școlar posibilitatea de-a descoperi și învăța istoria științei prin intermediul exponatelor de muzeu.

Fig. 9. Muzeul de Astronomie și Științe Conexe din Rio de Janeiro (blocul administrativ) (foto de autor).

Datorită puternicului său colectiv de specialiști, care cuprinde un număr considerabil de doctori și doctoranzi, MAST este apreciat ca o autoritate în domeniul cercetării științifice, atestată de numărul semnificativ al studiilor și volumelor de specialitate publicate, al comunicărilor științifice prezentate în cadrul unor sesiuni științifice și congrese naționale și internaționale.

Muzeul a fost modernizat în ultimii ani, prin construcția unui nou bloc administrativ cu birouri moderne pentru cercetători (fig. 9), cu săli mul-

tifuncționale, pentru conferințe, proiecții video-documentare, spectacole, activități educaționale și alte evenimente, prin instalarea unui info-kiosk pe care este accesibilă oferta de programe și pot fi accesate aplicații cu profil expozițional; prin lansarea unei platforme de comunicare pe internet, ce conține un site internet¹, un channel pe Youtube și unul pentru transmisiuni live ale evenimentelor pe platforma Scribd pe care este accesibilă arhiva culturală istorică a muzeului digitalizată. Paginile muzeului de pe Facebook și Twitter oferă modalități de interacțiune directă cu publicul.

Muzeul a deschis un astromagazin unde pot fi achiziționate publicații, tehnică optică pentru observații, postere, hărți stelare, mostre stelare sau meteorice, dar și jucării, calendare zodiacale, cărți poștale, precum și nelipsitele maiouri, căni, stilouri, creioane etc.

Ca o constatare generală, după o prezentare sintetică a unor secvențe din activitatea Muzeului de Astronomie și Științe Conexe din Rio de Janeiro, aș spune că deschiderea comunității științifice din domeniile astronomiei și cele conexe astronomiei către societate și interacțiunea cu publicul constituie o prioritate pentru MAST, iar activitățile organizate în cadrul muzeului sunt printre principalele puncte de atracție pentru publicul vizitator.

Bibliografie

Anesin 1908: V. Anesin, Noutăți astronomice. In: Orion, nr. 6 (București 1908), 176-181.

Gesteira, Valente, Vergara 2011: H. Gesteira, M. Valente, M. Vergara, Olhar o Ceu, medir a Terra (Rio de Janeiro 2011).

Chegas 1996: Ch. Mario, Musealia (Rio de Janeiro 1996).

Crișan 2010: C. Crișan, Marketingul și educația în muzee (Sibiu 2010).

Jalles, Imazio, Nader 2013: C. Jalles, M. Imazio, R. Nader, Olhai pro ceu, olhai pro chao (Rio de Janeiro 2013).

MAST 2013: Museum of Astronomy and Related Sciences (Rio de Janeiro 2013).

Museum of Astronomy and Related Sciences in Rio de Janeiro – between science and public

Abstract

Museum of Astronomy and Related Sciences in Rio de Janeiro (MAST) was opened in 1985 and is now one of the most popular institutions of this type in Brazil. It stores artifacts related to the Brazilian science and technology. Exhibitions organized by MAST represent a dialogue between astronomy, history, philosophy, and science transposed into museum space through various museum technologies. Currently, the museum is under the Ministry of Science, Technology and Innovation and develops its activities in three main areas: the history of science, museology and heritage, science and education. This is a scientific cultural institution, which by its intrinsic elements has a dual purpose: scientific and educational.

¹www.mast.br

Visiting the Museum of Astronomy and Related Sciences in Rio de Janeiro, we have found both similarities and differences in approach to the museum organization and public activities.

As a general observation, we can say that the quintessence of the activities of MAST is the interaction with visitors, opening of the scientific community in the fields of astronomy and related sciences to society.

List of illustrations:

1. The historical building of the National Astronomical Observatory in Rio de Janeiro, which was opened in 1920 (photo by the author).
2. Pavilion with a telescope on an equatorial mount (source: www.mast.br).
3. Pavilion with a telescope on an equatorial mount (source: www.mast.br).
4. Pavilion with the Bamberg zenith telescope (source: www.mast.br).
5. Pavilion with the Askania zenith telescope (source: www.mast.br).
6. Pavilion with a zenith telescope (source: www.mast.br).
7. Pavilion with a heliograph (source: www.mast.br).
8. Pavilion with a Gautier meridian circle (source: www.mast.br).
9. Museum of Astronomy and Related Sciences in Rio de Janeiro (administrative building) (photo by the author).

Музей астрономии и смежных наук в Рио-де-Жанейро – между наукой и посетителями

Резюме

Музей астрономии и смежных наук в Рио-де-Жанейро (MAST) был открыт в 1985 году и ныне является одним из самых популярных учреждений этого профиля в Бразилии. Он хранит материальные свидетельства о бразильской науке и технологиях. Выставки, организуемые этим музеем, представляют собой диалог между астрономией, историей, философией и наукой, транспонированными в музейное пространство с помощью различных музейно-технических средств. В настоящее время музей находится в подчинении Министерства науки, технологии и инноваций и развивает свою деятельность в трех основных направлениях: история науки, музееведение и материальное наследие, наука и образование. Это культурно-научное учреждение ориентировано на две цели: накопление научных знаний и повышение уровня образования. Посетив Музей астрономии и смежных наук в Рио-де-Жанейро, мы нашли как сходства, так и различия в подходах к организации музея и работе с посетителями.

В целом можно сказать, что квинтэссенция деятельности этого музея заключается во взаимодействии с посетителями, в популяризации научных достижений в сфере астрономии и смежных наук в обществе.

Список иллюстраций:

1. Историческое здание Национальной астрономической обсерватории Рио-де-Жанейро, открытой в 1920 г. (фото автора).
2. Павильон с телескопом на экваториальной монтировке (источник: www.mast.br).
3. Павильон с телескопом на экваториальной монтировке (источник: www.mast.br).
4. Павильон с зенит-телескопом Бамберга (источник: www.mast.br).
5. Павильон с зенит-телескопом фирмы «Аскания» (источник: www.mast.br).
6. Павильон с зенит-телескопом (источник: www.mast.br).
7. Павильон с гелиографом (источник: www.mast.br).
8. Павильон с меридианным кругом Готье (источник: www.mast.br).
9. Музей астрономии и смежных наук в Рио-де-Жанейро (административный корпус) (фото автора).

24.03.2014

Lucia Marinescu-Tonu, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, str. 31 August, 121-A, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova

